

ਅਪੀਲੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ
ਆਰ ਪੀ ਖੋਸਲਾ ਅਤੇ ਪੀ ਡੀ ਸ਼ਰਮਾ ਜੇ.ਜੇ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ

ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ,- ਅਪੀਲਕਰਤਾ।
ਬਨਾਮ
ਰਾਜ,- ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

17 ਨਵੰਬਰ, 1961

1960 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 589

ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ (1898 ਦਾ V)- ਧਾਰਾ 423 ਅਤੇ 439- ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਛੋਟੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ- ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ- ਹਾਈ ਕੋਰਟ- ਕੀ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਪਣੀ ਅਪੀਲੀ ਜਾਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਧਾਰਾ 423(1)(ਬੀ) ਜਾਂ ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 439 ਅਧੀਨ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਸੀ। ਧਾਰਾ 423(1)(ਬੀ) ਵਿੱਚ "ਅਲਟਰ ਦਾ ਫਾਈਡਿੰਗ" ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਸੋਧਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 439(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਸਵਾਲ, ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਦਲਾਅ ਜਾਂ ਸੋਧ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34, ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 304, ਭਾਗ I ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302/34, ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 423 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 439, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

14 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1961 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਬੇਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਕੇਸ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਆਰ.ਪੀ. ਖੋਸਲਾ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਪੀ.ਡੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ 17 ਨਵੰਬਰ, 1961 ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਆਖਰਕਾਰ 11 ਦਸੰਬਰ 1961 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਫਾਲਸੋ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਵਕੀਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।
ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਵਕੀਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਵੋਲ. XV-(1)]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

837

ਆਰਡਰ

ਸ਼ਰਮਾ, ਜੇ.- ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ, ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ 34, ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 34, ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 304, ਭਾਗ 1, ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 500 ਰੁਪਏ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ, ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਅਗਲੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਕੱਟਣੀ ਪਵੇਗੀ। 1,500 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜੇਕਰ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਾਲੇ ਰੁਪਏ, ਵਸੂਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਮਿਰਤਕ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੌਰ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ।

ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਰੀਵਿਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲ ਅਤੇ ਰੀਵਿਜ਼ਨ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸਿੱਖਿਅਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਸੀ, ਨੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ; ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਜਿੱਥੇ ਆਮ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 304, ਭਾਗ I, ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ, ਦੋਸ਼ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ

ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ,

838

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[ਵੋਲ. XV-(1)]

ਕੀ ਇਹ ਧਾਰਾ 423 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 439, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ 'ਤੇ, ਧਾਰਾ 304, ਭਾਗ I, ਜੋ ਧਾਰਾ 34, ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 34, ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ?

ਧਾਰਾ 423, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (1) ਅਤੇ (1ਏ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ: -

[ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਨੇ ਉਪ-ਭਾਗਾਂ (1) ਅਤੇ (1ਏ) ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ:]

ਧਾਰਾ 439, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (1), (4) ਅਤੇ (5) ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:

[ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਨੇ ਉਪ-ਭਾਗ (1), (4) ਅਤੇ (5) ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ:]

ਦੋਸ਼ੀ- ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 423(1)(ਬੀ) ਜਾਂ 439 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਅਪੀਲੀ ਅਤੇ ਰੀਵੀਜ਼ਨਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (1) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਸਮਾਨ ਨੁਕਤਾ ਆਇਆ। ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 302, ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 304, ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਹਾਈਕੋਰਟ 'ਚ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਰੀਵੀਜ਼ਨਲ ਪੱਖ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਜੁਰਮ ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ

ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1928 ਪੀ.ਸੀ. 254

ਵੋਲ. XV-(1)]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

839

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਰਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੀ। ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਰੀਫ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰੇਕਸ (1), ਤੇਜ ਖਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰੇਕਸ (2), ਅਤੇ ਥਾਡੀ ਨਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਦ ਸਟੇਟ (3) ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਥਾਡੀ ਨਰਾਇਣ ਦੇ ਕੇਸ (4) ਵਿੱਚ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ (1959 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 222, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਥਾਡੀ ਨਰਾਇਣ, 24 ਜੁਲਾਈ, 1961 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ) ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 423(1)(ਬੀ)(2) ਵਿੱਚ "ਖੋਜ ਨੂੰ ਬਦਲੋ" ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਸੋਧਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਸਾਵਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ (5) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹੇਠਾਂ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ: -

"ਇਹ ਇੱਕ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਧਾਰਾ 302, ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਪਰ ਧਾਰਾ 304, ਭਾਗ I, ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 304, ਭਾਗ I ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 302, ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਧਾਰਾ 439(1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਲਈ।"

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1950 ਇਲਾਹਾਬਾਦ 380

(2) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1952 ਇਲਾਹਾਬਾਦ 369

(3) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਏ.ਪੀ. 1

(4) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1962 ਐਸ.ਸੀ. 240

(5) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1941 ਲਾਹ. 465

ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਥਾਡੀ ਨਰਾਇਣ (1) ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਥਾਡੀ ਨਰਾਇਣ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 423(1)(ਬੀ)(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਬਦਲ ਜਾਂ ਸੋਧ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 439(1), ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਸਵਾਲ, ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਸੋਧ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 439(4), ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੋਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਵੀ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 439, ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਾਢੇ ਪੜਨ 'ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇੱਕ ਕੇਸ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਤਲ ਦੇ ਮਾਮੂਲੀ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਤਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (2), ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਥਾਡੀ ਨਰਾਇਣ (1) ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਅਤੇ ਕਥਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਥਤ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਅਟੱਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 304, ਭਾਗ 1 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ , ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਾਂ ਤਾਂ

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1962 ਐਸ.ਸੀ. 240

(2) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1928 ਪੀ.ਸੀ. 254

ਧਾਰਾ 423 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 439, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ। ਹਵਾਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੇਸ ਹੁਣ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਆਰ.ਪੀ. ਖੋਸਲਾ, ਜੇ.- ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਕੇ.ਐਸ.ਕੇ.

ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਤਾ -

ਉਰਮਿਲਾ ਰਾਣੀ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।